

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

Ethical Leadership of School Administrators of Jaturamitr School

Group under Tak Primary Educational Service Area Office 1

ธนวัต ทรัพย์อุปถัมภ์¹ และ นลวัช ยุทรวงษ์²

Thanawat Sapuppatham and Nontawat Yuttawong

Received: 10 February 2023; Revised: 27 February 2023; Accepted: 8 March 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และ 2) เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ประชากรและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้น จำนวน 164 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก และแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า 1) ด้านหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรมีความรักปรารถนาดี มีความจริงใจ ยินดีช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ มีใจเป็นกลางโดยไม่เลือกปฏิบัติ และยึดหลักความเสมอภาค ยุติธรรมต่อทุกคน 2) ด้านหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีความตั้งใจมุ่งมั่นทุ่มเท มีความรับผิดชอบ และไตร่ตรองรอบคอบในการปฏิบัติงานเสมอ 3) ด้านหลักธรรมาธรรม 4 ผู้บริหารควรมีความจริงใจ พูดจริงทำจริง มีความอดทน ไม่หวั่นไหวท้อถอย และมีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีสติควบคุมอารมณ์ได้ และ 4) ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีความเต็มใจยินดีช่วยเหลือผู้อื่น ใช้คำพูดที่สุภาพให้กำลังใจ ถวายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และปฏิบัติตนวางตัวเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Email : thanawat5519@gmail.com

² อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Email : nontawat192498@gmail.com

ABSTRACT

The purposes of the research were to 1) investigate the conditions of ethical leadership of school administrators of Jaturamitr School Group under Tak Primary Educational Service Area Office 1, and 2) explore the approaches to ethical leadership of school administrators of Jaturamitr School Group under Tak Primary Educational Service Area Office 1. The research population and the data source were 164 teachers, school administrators, and experts of academic year 2022. The research instruments used to collect data were questionnaires and interviews. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings of the research indicated that; the ethical leadership practices of school administrators of Jaturamitr School Group under Tak Primary Educational Service Area Office 1; as a whole and each aspect, were at the high level. In terms of the approaches to ethical leadership of school administrators of Jaturamitr School Group under Tak Primary Educational Service Area Office 1, they were as follows; 1) for the four sublime states of mind or the four principles virtuous existence–Brahmavihara 4, the school administrators should show love and goodwill, be sincere and willing to help each other, and neutral, including focusing on non-discrimination. 2) In terms of the four foundations for accomplishment–Iddhipada 4, the school administrators should love what they do, be determined and dedicated, responsible, and careful at work constantly. 3) For the four virtues for a good household life–Gharavasa-Dhamma 4, the school administrators should be sincere, speak seriously, be patient and not be discouraged, sacrifice, be generous, and also control their emotions. 4) In terms of the four Sangahavatthus – Sangakahavatthu 4, the school administrators should be willing to help others and polite, encourage each other, completely pass on knowledge, and behave appropriately, including being consistent people.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, Jaturamitr School Group

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ดำเนินไปอย่างรวดเร็วมีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาล ผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้คุณลักษณะเด็กเปลี่ยนไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง และก้าวไปสู่ประเทศ รายได้สูง โดยใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงเพื่อการ ขับเคลื่อนประเทศ (ไกรยศ ภัทราวาท, 2559 : 1) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ (อภิสิทธิ์ ทนคำดี, 2560 : 1) การปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการและ ปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษา พัฒนาทั้งระบบบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความ ร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนและการ เรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อารีรัตน์ อินราย, 2560 : 1)

จะเห็นว่าปัจจุบันสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว รุนแรง ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยตรง ทำให้คนไทยทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว หันไปพึ่งวัตถุเพื่อใช้ เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ตนเองจนเกิดเป็นความเคยชิน คิดว่าวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เหล่านี้ คือ สิ่งจำเป็นของการดำรงชีวิต โดยลืมนึกถึงศักยภาพของร่างกายและจิตใจของตนเอง ซึ่งมี พลังและศักยภาพมากกว่าวัตถุหลาย ๆ ชิ้น ที่มีความทันสมัยของโลกในยุคปัจจุบัน (พระพาบ ขิตมาโร (ปีสะหวาด), 2556 : 2) เมื่อคนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะเยาวชนไทยที่ตกอยู่ ในสภาพวัตถุนิยม จึงทำให้ทุกคนแสวงหาดิ้นรนที่จะได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการ สร้างปัญหาให้กับสังคม โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ขาดคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต ส่งผลทำให้สังคมเดือดร้อน วุ่นวาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ลักขโมย ฉกชิงวิ่งราว จี้ปล้น และปัญหาข่มขืนแล้วฆ่า จำเป็นที่คนในสังคมต้องช่วยกันส่งเสริมค่านิยมที่ดีของ ไทย ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับเยาวชนไทย โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสังคม ต้องเร่งช่วยกันแก้ไขปรับเปลี่ยนค่านิยมและ พฤติกรรมผิด ๆ ดังเช่นกรณีการค้าประเวณีของเยาวชนไทยเพื่อแลกเงิน เป็นต้น (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2556 : 12) จากสภาพปัญหาดังกล่าวจำเป็นที่ทุกคนทุกฝ่ายในสังคมไทยต้องหันมาส่งเสริม ปลุกฝัง

และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้กับสังคมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งกล่าวได้ว่า จริยธรรมเป็นแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องดีงาม รวมถึงการทำหน้าที่ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ในสิ่งที่ควรละเว้น กระทำการด้วยความรอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล รู้ผิด ชอบ ชั่ว ดี เสียสละ อุทิศตน ซึ่งลักษณะที่สังคมต้องการ เป็นคุณงามความดีที่สร้างสมในตัวบุคคลแสดงออกด้วยจิตสำนึก โดยมีเป้าหมายที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความยุติธรรม การเสียสละ ความมีน้ำใจต่อกัน ความเห็นอกเห็นใจกันรวมทั้งสิ่งที่ดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นความรู้ สามารถฝึกฝน และอบรมให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้ (สลิททิพ ชูชาติ, 2556 : 9) จริยธรรมของบุคคลในสังคมจึงมีความสำคัญโดยเฉพาะจริยธรรมขั้นต้นซึ่งเป็นหลักเกณฑ์โดยทั่วไปในระดับเบื้องต้นที่ทุกคนในสังคมเดียวกันต้องปฏิบัติ คือ เบญจศีล หรือศีล 5 ข้อ ซึ่งเป็นหลักการที่ควรงดเว้น ได้แก่ 1) การงดเว้นหรือการห้ามฆ่าสัตว์ 2) การงดเว้นหรือการห้ามลักทรัพย์ 3) การงดเว้นหรือการห้ามประพฤติผิดประเวณี 4) การงดเว้นหรือการห้ามพูดเท็จ 5) การงดเว้นหรือการห้ามเสพของมีนเมา ส่วนเบญจธรรม 5 ประการ ที่เป็นหลักการที่ควรประพฤติปฏิบัติ มีลักษณะคู่กัน ได้แก่ 1) มีเมตตา กรุณา 2) มีสัมมาอาชีวะ ยินดีในสิ่งที่ตนมี 3) มีกามสังวร สำรวมในกาม 4) มีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อกัน 5) มีสติรอบคอบ (จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์, 2557 : 408-413)

ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำในสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่สำคัญมีบทบาทและมีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี ได้แก่ มีความรู้ ความสามารถ และมีความเข้าใจในหลักการบริหาร ตลอดจนความมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาให้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการยอมรับในตัวผู้นำ ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตามแนวคิดของ กฤษพล อัมระนันท์ (2559 : 26) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมีผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน องค์กร สิ่งแวดล้อมในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือความล้มเหลวเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารพึงควรมี เพราะในยุคของการแข่งขันจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะภาวะผู้นำ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งยังไปสอดคล้องกับแนวคิดของ นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล (2560 : 14-15) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นศาสตร์และศิลป์เป็นส่วนที่ดึงดูดความรู้ความสามารถต่าง ๆ ของบุคลากรออกมาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ พร้อมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลภายในองค์กร โนมน้าวชักจูงบุคลากรให้มีทัศนคติในทิศทางเดียวกัน มอบหมายงานตรงตามความถนัดและความสามารถช่วยประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหน่วยงานเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ และไปสอดคล้องกับแนวคิดของ อรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560 : 14) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร ผู้บริหารทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารองค์การ

ยุคของการแข่งขันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงานร่วมกับผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและได้ผลที่ออกมาอย่างมีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

จึงเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญแต่สิ่งที่สำคัญมากกว่าคือ คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหาร ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้นำประพฤติปฏิบัติให้เห็นว่าตนเองเป็นคนดี เป็นแบบอย่างที่ดีที่ทุกคนในสังคมให้การยอมรับ ซึ่งทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคลากรของตนเอง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนประพฤติปฏิบัติตาม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมเป็นหลักยึดปฏิบัตินำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักพรหมวิหาร 4 ด้านหลักอิทธิบาท 4 ด้านหลักทวารวาสธรรม 4 และด้านหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในปี

การศึกษา 2565 จำนวน 9 โรงเรียน รวมจำนวน 155 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 4 ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.89$) รองลงมาคือ ด้านที่ 2 ด้านหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.86$) และด้านที่ 3 ด้านหลักขรรษาธรรม 4 อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.86$) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 1 ด้านหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.84$)

หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารยินดีช่วยเหลือทุกคนด้วยความเต็มใจอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 4.00$) รองลงมาคือ ข้อที่ 10 ผู้บริหารประสานงานช่วยเหลือทุกคนทุกฝ่าย โดยไม่เลือกปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.93$) ข้อที่ 6 ผู้บริหารยกย่อง ชมเชยเมื่อทุกคนทำความดีตามความเหมาะสม อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.90$) และข้อที่ 9 ผู้บริหารตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูล อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.90$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 8 ผู้บริหารมีใจเป็นกลางและจัดสรรผลประโยชน์ให้ทุกคนด้วยความเสมอภาค อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.68$)

1.2 ด้านหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก

ที่สุดคือ ข้อที่ 9 ผู้บริหารยอมรับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่สรุปแล้วจากมติที่ประชุม อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.96$) รองลงมาคือ ข้อที่ 8 ผู้บริหารพิจารณาอนุมัติเรื่องต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.93$) ข้อที่ 3 ผู้บริหารเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ของทุกคนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.92$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 10 ผู้บริหารร่วมแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลและ คิดค้นหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.63$)

1.3 ด้านหลักขบวนการ 4 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 10 ผู้บริหารเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.96$) รองลงมาคือ ข้อที่ 7 ผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความอดทน วิริยะ อุตสาหะ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.92$) ข้อที่ 1 ผู้บริหาร มีสัจจะและรักษาคำพูดเสมอ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.89$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 3 ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.76$)

1.4 ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 9 ผู้บริหาร ปฏิบัติตนน่าเชื่อถือเป็นที่ไว้วางใจของเพื่อนร่วมงานและหน่วยงาน อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.99$) รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารให้คำปรึกษาแนะนำอย่างถูกต้อง ยุติธรรมและเสมอภาค อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.97$) ข้อที่ 4 ผู้บริหารใช้คำพูดด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานและสุภาพ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.95$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 5 ผู้บริหารใช้คำพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสม กับกาลเทศะ อยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.82$)

2. แนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรมีความรักปรารถนาดี มีความจริงใจ ยินดี ช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ มีใจเป็นกลางโดยไม่เลือกปฏิบัติ และยึดหลักความเสมอภาค ยุติธรรมต่อ ทุกคน

2.2 ด้านหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีความตั้งใจมุ่งมั่นทุ่มเท มีความ รับผิดชอบ และไตร่ตรองรอบคอบในการปฏิบัติงานเสมอ

2.3 ด้านหลักขบวนการ 4 ผู้บริหารควรมีความจริงใจ พุดจริงทำจริง มีความอดทน ไม่หวั่นไหวท้อถอย และมีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีสติควบคุมอารมณ์ได้

2.4 ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีความเต็มใจยินดีช่วยเหลือผู้อื่น ใช้คำพูดที่ สุภาพให้กำลังใจ ถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และปฏิบัติตนวางตัวเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความรักเมตตา จริงใจช่วยเหลือทุกคน มีความพึงพอใจ ชยันเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน และปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณัฏฐา คุ่มเงิน (2564 : 103) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านมุทิตา ด้านกรุณา ด้านเมตตา และด้านอุเบกขา ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เมย์ อำนวยพันธ์วิไล (2556 : 143-145) ได้ศึกษาเรื่อง วิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักอิทธิบาท 4 ของกลุ่มโรงเรียนชาวนวลักษณ์ อำเภอนวลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อวิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ตามหลักอิทธิบาท 4 บุคลากรมีความคิดเห็นต่อวิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักอิทธิบาท 4 ของกลุ่มโรงเรียนชาวนวลักษณ์ อำเภอนวลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งประกอบด้วย ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในภาพรวม จำแนกตามโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก ยังไปสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณัฐศรัณย์ ชุมวรรณาภิ (2560 : 70-72) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักฆราวาสธรรม 4 ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับ มากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ และด้านจาคะ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิณบุญหา แสงศรีธรรมะกุล (2555 : 79-81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับ มากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านทาน ด้านสมานัตตตา และด้านอิตถจริยา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีน้ำใจ ยกย่อง ชมเชย ให้เกียรติ ช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำ มีใจเป็นกลาง ตัดสินปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูล และจัดสรรผลประโยชน์ให้ทุกคนด้วยความเสมอภาค สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุบรรลु เหตุผล (2561 : 74-77) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารยินดีช่วยเหลือทุกคนด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือ ข้อที่ 10 ผู้บริหารประสานงานช่วยเหลือทุกคนทุกฝ่าย โดยไม่เลือกปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ข้อที่ 6 ผู้บริหารยกย่องชมเชยเมื่อทุกคนทำความดีตามความเหมาะสม อยู่ในระดับ มาก และข้อที่ 9 ผู้บริหารตัดสินปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูล อยู่ในระดับ มาก ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลียลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 8 ผู้บริหารมีใจเป็นกลางและจัดสรรผลประโยชน์ให้ทุกคนด้วยความเสมอภาค อยู่ในระดับ มาก

1.2 ด้านหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารยอมรับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่สรุปแล้วจากมติที่ประชุม พิจารณานุมัติเรื่องต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ของทุกคนอย่างสม่ำเสมอ และร่วมแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล และคิดค้นหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เมย์ อำนวยพันธ์วิไล (2556 : 143-145) ได้ศึกษาเรื่อง วิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักอิทธิบาท 4 ของกลุ่มโรงเรียนชาวนุรักษ์ อําเภอลําปางบึง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านฉันทะ ในภาพรวมและรายข้อ จำแนกตามโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก 2) ด้านวิริยะ ในภาพรวมและรายข้อ จำแนกตามโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก 3) ด้านจิตตะ พบว่า ในภาพรวมและรายข้อ จำแนกตามโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก 4) ด้านวิมังสา ในภาพรวมและรายข้อ จำแนกตามโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก

1.3 ด้านหลักฆราวาสธรรม 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความจริงใจ มีน้ำใจ มีสัจจะ มีความอดทน วิริยะ อุตสาหะ รักษาคำพูด และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมในการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ญัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี (2560 : 70-72) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักฆราวาสธรรม 4 ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติ วิปัสสนาภาวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่

ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านสัจจะ โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับ มาก ท่านมีความจริงใจต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ท่านมีความรับผิดชอบกับคำพูดของตนเองเสมอ และท่านเป็นผู้ที่ประพฤติคุณประโยชน์ต่อสังคมเสมอ ด้านทมะ โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับ มาก ท่านมีความกระตือรือร้นในการเคี้ยวเชื้ญฝึกฝนตนเองอย่างไม่มีข้อแม้หรือเงื่อนไขใด ๆ ท่านให้ความอนุเคราะห์ผู้อื่นเมื่อเขาประสบความสำเร็จ ท่านมีการฝึกนิสัยให้มีความอดทน มีความอดกลั้น เมื่อมีอารมณ์ใด ๆ มากกระทบ ก็ไม่แสดงออกมา ด้านขันติ โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับ มาก ท่านมีความรับผิดชอบและอดทนต่อความยากลำบากในการทำงานของตนและผู้อื่น ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ อดทนและตรงต่อเวลาอยู่เสมอ ท่านอดทนต่อความ โกรธ ความไม่พอใจ และความขัดใจอันเกิดจากคำพูดที่ไม่พอใจ ด้านจาคะ โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับ มาก ท่านทำงานด้วยความเสียสละ และไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตน ท่านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความเมตตาอารี ท่านมีความสามารถในการทำงานและบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ

1.4 ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารปฏิบัติตนน่าเชื่อถือเป็นที่ไว้วางใจของเพื่อนร่วมงานและหน่วยงาน ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างถูกต้อง ยุติธรรม เสมอภาค และใช้คำพูดด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานสุภาพในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับกาลเทศะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิตภา เร่งมีศรีสุข (2560 : 113-114) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงบูรณาการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงบูรณาการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับ มาก รองมาคือ ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรธรรม 3 อยู่ในระดับ มาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับ มาก ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงบูรณาการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สมานัตตตา : การมีเสมอต้นเสมอปลายไม่ถือตัว อยู่ในระดับ มาก รองมาคือ ด้านปิยวาจา : การพูดจาสุภาพ อยู่ในระดับ มาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อตถจริยา : การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก

2. แนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถนำแนวทางมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรมีความรักปรารถนาดี มีความจริงใจ ยินดีช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ มีใจเป็นกลางโดยไม่เลือกปฏิบัติ และยึดหลักความเสมอภาค ยุติธรรมต่อทุกคน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุบรรลु เหตุผล (2561 : 33) ได้กล่าวสรุปว่า หลักพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ ความมีเมตตา ความมีกรุณา ความมีมุทิตา และความมีอุเบกขานั้น เป็นหลักธรรมประจำใจสำหรับผู้บริหาร เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ ที่ผู้บริหารพึงมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการที่จะขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้าให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นที่พึงพอใจของผู้ถือหุ้น บอร์ดบริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการนั้น การบริหารในลักษณะเผด็จการไม่สามารถทำให้เกิดประสิทธิผลได้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อเกิดประโยชน์ต่อการบริหารสูงสุด

2.2 ด้านหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีความตั้งใจมุ่งมั่นทุ่มเท มีความรับผิดชอบ และไตร่ตรองรอบคอบในการปฏิบัติงานเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมโกศาจารย์ (2551 : 39; อ้างถึงใน เมย์ อำนวยพันธ์วิไล, 2556 : 49-50) ได้กล่าวถึง อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3) จิตตะความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น และ 4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้นธรรม 4 อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่าง ๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน

2.3 ด้านหลักขรवासธรรม 4 ผู้บริหารควรมีความจริงใจ พุดจริงทำจริง มีความอดทน ไม่หวั่นไหวท้อถอย และมีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีสติควบคุมอารมณ์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2546 : 113-114; อ้างถึงใน พระพาบ ชิตมาโร (ปีสะหวาด), 2556 : 43-44) ได้กล่าวถึง “ขรवासธรรม 4” ว่าหมายถึง ธรรมสำหรับขรवास ธรรมสำหรับการครองเรือนหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ประกอบด้วย 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง พุดจริง ทำจริงจริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้าวฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม 2) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ฝึกหัดตัดนิสัย ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่

เป็นคนดีด้าน เอาแต่ใจ และอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต จนไม่สามารถแก้ไขได้ 3) ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทานไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ทอดถอนใจจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบกิจการงานอาชีพ เป็นต้น มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี 4) จาคะ ความเสียสละ สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนให้ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย และยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจ และความสุขส่วนตัวได้

2.4 ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีความเต็มใจยินดีช่วยเหลือผู้อื่น ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะให้กำลังใจ ถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และปฏิบัติตนวางตัวเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิณบุญหงา แสงศรีธรรมะกุล (2555 : 79-81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านทาน ด้านสมานัตตตา และด้านอัทธจริยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดได้

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อนำไปสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ครูผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านจริยธรรม เพื่อการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ
- 2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ
- 2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษพล อัมระนันท์. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใน อำเภอแม่वंงก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์.
- ไกรยส ภัทราวาท. (2559). รายงานการสัมมนาการศึกษาไทย 4.0. 14 ตุลาคม 2559. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์. (2557). จริยศาสตร์ : ปรัชญาจริยะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา คุ่มเงิน. (2564). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี. (2560). ศึกษาหลักขรรวาทธรรม 4 ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดปัญญาบันฑิตาราม จังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). จริยธรรมธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : บริษัท ทริบเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). ฉบับปรับปรุงใหม่ กรุงเทพฯ : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมจิตโต). (2551). ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพาบ ชิตมาโร. (ปีสะหวาด). (2556). **ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักธรรมาธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร**. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิณบุญหา แสงศรีธรรมะกุล. (2555). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมย์ อำนวยพันธ์วิไล. (2556). **วิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักอิทธิบาท 4 ของกลุ่มโรงเรียนชาวนวลักษณ์ อำเภอนวลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร** วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สลิลทิพ ชูชาติ. (2556). **พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุบรรลุ เหตุผล. (2561). **ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิสิทธิ์ ทนคำดี. (2560). **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อรพรรณ เทียนคันฉัตร. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อารีรัตน์ อินราย. (2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครู โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1**. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.